

science and technology priorities are formulated. Their goal is to promote the creation of a European Research Area by focusing the researchers' efforts at both European and national levels. The most important goal of the technology platforms creating is the innovations and science-intensive technologies development of higher technological mode. EU technology platforms have significant resource, scientific, and technical potential, the use of which will significantly increase the transport industry and transport infrastructure competitiveness level.

The expediency of the EU technological platforms using as a current tool for the economy sectors and industries innovative development is grounded. The components and main tasks of the technology platforms functioning are determined; a standard algorithm of the technology platforms formation and operation is presented. The three-phase process of the EU technology platforms activity is presented. The possibilities of ensuring and increasing the transport infrastructure competitiveness by using the EU technology platforms' resource and communication potential are shown.

competitiveness, technology platforms, transport infrastructure, European Union, national economy

Одержано (Received) 08.12.2020

Прорецензовано (Reviewed) 15.12.2020

Прийнято до друку (Approved) 21.12.2020

УДК 339.5

JEL Classification: F23, F63, O31, O47

DOI: [https://doi.org/10.32515/2663-1636.2019.5\(38\).30-39](https://doi.org/10.32515/2663-1636.2019.5(38).30-39)

О.В. В'юник, доц., канд. екон. наук

Б.О. Вавінський, асп.

Центральноукраїнський національний технічний університет, м. Кропивницький, Україна

Напрями вдосконалення механізму регулювання зовнішньоекономічної діяльності в умовах інноваційних змін

Стаття присвячена обґрунтуванню шляхів удосконалення механізму регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні. Наведено сутність зовнішньоекономічної діяльності та механізму її регулювання. Проаналізовано динаміку експорту та імпорту товарів і послуг, зміну сальдо зовнішньої торгівлі України за останні роки. Визначено основні країни-партнери України в експорті та імпорті товарів і послуг. Проведено аналіз частки регіонів України в експорті та імпорті товарів і послуг, реалізації інноваційної продукції промисловості за кордон. Визначено напрями вдосконалення механізму регулювання зовнішньоекономічної діяльності в умовах інноваційних змін (законодавче регулювання, інфраструктурне забезпечення, запровадження стратегічного підходу та оптимізація політики регулювання, стимулювання залучення інвестицій, використання можливостей цифрової економіки).

зовнішньоекономічна діяльність, експорт, імпорт, механізм, інноваційна діяльність, цифрова економіка

О.В. В'юник, доц., канд. екон. наук

Б.О. Вавинский, асп.

Центральноукраїнський національний технічний університет, г. Кропивницький, Украина

Направления совершенствования механизма регулирования внешнеэкономической деятельности в условиях инновационных изменений

Статья посвящена обоснованию путей для усовершенствования механизма регулирования внешнеэкономической деятельности в Украине. Приведена сущность внешнеэкономической деятельности и механизма ее регулирования. Проанализирована динамика экспорта и импорта товаров и услуг, изменения сальдо внешней торговли Украины за последние годы. Определены основные страны-партнеры Украины по экспорту и импорту товаров и услуг. Проведен анализ доли регионов Украины в экспорте и импорте товаров и услуг, реализации инновационной продукции промышленности за границу. Разработаны направления совершенствования механизма регулирования внешнеэкономической деятельности в условиях инновационных изменений (законодательное регулирование, инфраструктурное обеспечение, внедрение стратегического подхода и оптимизация политики регулирования, стимулирование привлечения инвестиций, использование возможностей цифровой экономики).

внешнеэкономическая деятельность, экспорт, импорт, механизм, инновационная деятельность, цифровая экономика

Постановка проблеми. В умовах глобалізації економічного простору посилюються тенденції співпраці та взаємодії між країнами світу, а ефективна зовнішньоекономічна діяльність виступає запорукою сталого розвитку держав, галузей і територій. Конкурентні переваги в процесі зовнішньоекономічної діяльності одержують ті країни, які здатні забезпечити високі темпи інноваційного зростання, пропонувати на світовому ринку товари і послуги високої якості, створювати сприятливі умови для взаємовигідної взаємодії із зарубіжними партнерами та залучення інвестицій, гарантувати стабільність законодавчої бази та нормативних вимог в процесі зовнішньоекономічних відносин.

У сфері зовнішньоекономічної діяльності України на сьогодні варто відзначити її недостатню ефективність, констатувати суттєві асиметрії у міжрегіональному вимірі, сировинну орієнтацію вітчизняного експорту, відсутність дієвої політики сприяння розвитку міжнародних економічних відносин. Низька якість продукції і послуг, застаріла матеріально-технічна база багатьох суб'єктів господарювання, відсутність фінансових ресурсів для оновлення техніки і технологій призводять до стагнації у сфері зовнішньої торгівлі, недостатньої конкурентоспроможності цих суб'єктів на світових ринках. Зважаючи на викладене, пошук шляхів удосконалення механізму регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні вбачається надзвичайно актуальним і пріоритетним завданням сьогодення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед вітчизняних науковців, які присвятили свої дослідження питанням регулювання зовнішньоекономічної діяльності, варто виокремити низку авторів. Теоретичні засади здійснення зовнішньоекономічної діяльності та практично орієнтовані аспекти її активізації розглядають Заячківська О. [8], Андріанова І. та Бричка А. [2], Акименко О. [1], Ковтун Е., Поліщук В. та Турець Ю. [10], Гордополов В. [5]. Стратегічний підхід щодо здійснення зовнішньоекономічної діяльності висвітлено у працях Зборовської Ю. [9], Вітко Ю. [4]. Аналітичні питання оцінювання зовнішньоекономічної діяльності на державному та регіональному рівнях є предметом наукових досліджень таких фахівців, як Брух О. [3], Тибінка Г. [14], Хромушина Л. [15], Манаєнко І. та Просяник І. [12], Легостаєва О. та Кондратенко Н. [11], Чернишев В., Окара Д. та Ковальова І. [16] тощо.

Разом з тим, існує доцільність пошуку комплексних шляхів удосконалення складових механізму регулювання зовнішньоекономічної діяльності, які б найбільш повно відповідали вимогам розвитку глобалізованого суспільства, формування інноваційної моделі економіки під час стрімкої цифровізації.

Постановка завдання. Метою статті є обґрунтування напрямів удосконалення механізму регулювання зовнішньоекономічної діяльності в умовах інноваційних змін, що базуються на результатах аналізу теоретичних підходів, статистичних даних щодо стану і тенденцій здійснення такої діяльності в Україні.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність», зовнішньоекономічна діяльність – це «діяльність суб'єктів господарської діяльності України та іноземних суб'єктів господарської діяльності, а також діяльність державних замовників з оборонного замовлення у випадках, визначених законами України, побудована на взаємовідносинах між ними, що має місце як на території України, так і за її межами» [13].

Заячківська О. визначає зовнішньоекономічну діяльність як «частину загальної діяльності підприємства, яка виникає внаслідок взаємодії суб'єктів господарювання України та іноземних партнерів, задля ефективного здійснення міжнародної діяльності між ними» [8]. На думку Гордополова В., під зовнішньоекономічною діяльністю слід розуміти «діяльність, що передбачає здійснення зовнішньоекономічних операцій в

сфері господарювання, побудовану на взаємовідносинах між суб'єктами господарювання України та іноземними суб'єктами господарювання, які здійснюються як на митній території України, так і за її межами» [5].

Державне регулювання зовнішньоекономічної діяльності, відповідно до Господарського кодексу України, «спрямовується на захист економічних інтересів України, прав і законних інтересів суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, створення рівних умов для розвитку усіх видів підприємництва у сфері зовнішньоекономічних відносин та використання суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності доходів та інвестицій, заохочення конкуренції і обмеження монополізму суб'єктів господарювання у сфері зовнішньоекономічної діяльності» [6].

Формами здійснення зовнішньоекономічної діяльності виступають: здійснення експортних та імпорتنних операцій на ринках товарів, робіт, послуг, фінансових та людських ресурсів, забезпечення наукової і виробничої кооперації та інтеграції, міжнародні фінансові, кредитні та розрахункові операції [3].

Під механізмом регулювання зовнішньоекономічної діяльності Акименко О. пропонує розуміти «цілісну сукупність взаємозумовлених і взаємопов'язаних методів, форм, інструментів, що здійснюють регулюючий, стимулюючий та координаційний вплив на ЗЕД суб'єктів господарювання з метою розвитку внутрішнього та розширення зовнішнього ринку збуту високотехнологічної продукції і забезпечення експортно орієнтованого виробництва» [1].

Україна, маючи достатньо високий експортний потенціал (забезпеченість природними ресурсами, сприятливі кліматичні та географічні умови, наявність кваліфікованих людських ресурсів тощо), на сьогодні використовує його недостатньо ефективно [10].

Аналіз обсягів експорту та імпорту товарів і послуг України у 2017-2019 роках (рис. 1) дозволяє стверджувати про наявність тенденцій до зростання. Так, сумарний обсяг експорту товарів і послуг збільшився з 52579,5 млн. дол. США у 2017 році до 64050,3 млн. дол. США у 2019 році. Однак, за аналогічний період відбулося також і зростання обсягів імпорту – з 55080,6 млн. дол. США до 67739,4 млн. дол. США.

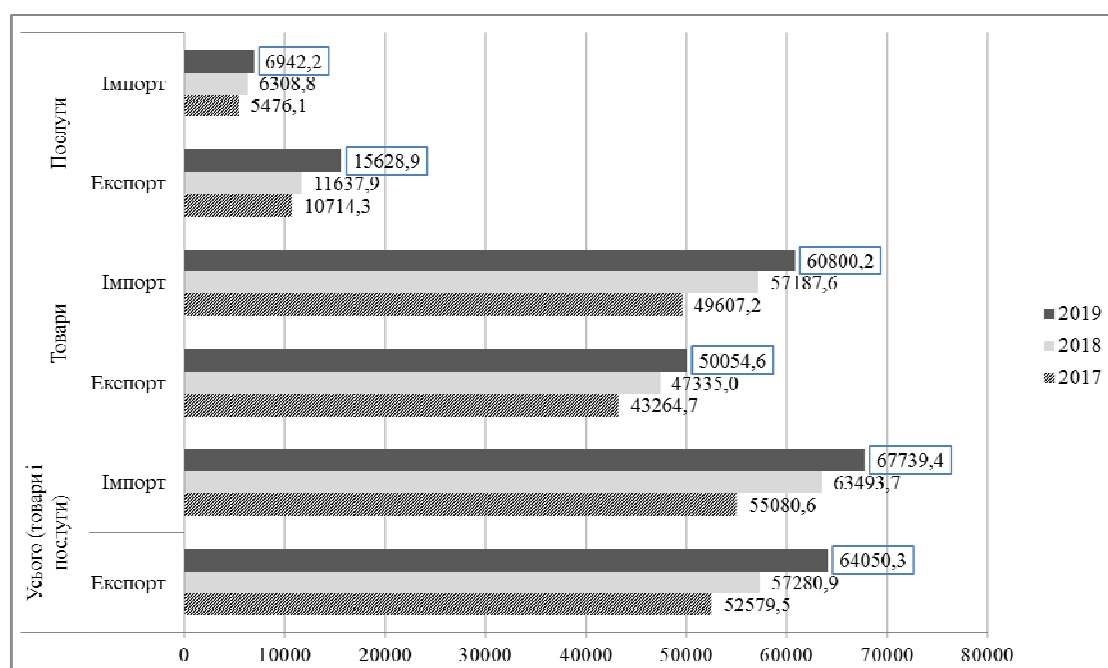

Рисунок 1 – Обсяги експорту та імпорту товарів і послуг України у 2017-2019 роках (млн. дол. США)

Джерело: побудовано за даними [7].

Як результат, загальне сальдо зовнішньої торгівлі України за останні три роки характеризувалося від'ємними значеннями: (-2501,1) млн. дол. США у 2017 році, (-6212,8) млн. дол. США у 2018 році та (-3689,1) млн. дол. США у 2019 році. Однак, у розрізі товарів і послуг ситуація характеризувалася протилежними тенденціями. З рис. 2 спостерігаємо зростання позитивних значень сальдо зовнішньої торгівлі послугами (з 5238,2 млн. дол. США у 2017 році до 8686,7 млн. дол. США у 2019 році) за одночасного зростання від'ємних значень даного показника стосовно товарів (від (-6342,5) млн. дол. США у 2017 році до (-10745,6) млн. дол. США у 2019 році).

Важливий практичний інтерес становить дослідження основних країн-партнерів України в експорті та імпорті товарів і послуг (табл. 1).

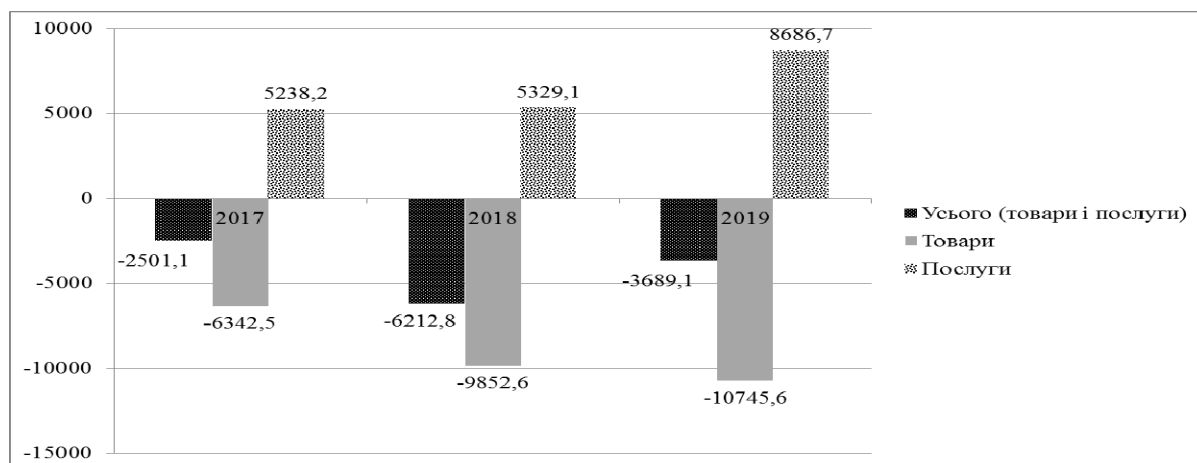

Рисунок 2 – Сальдо зовнішньої торгівлі України у 2017-2019 роках (млн. дол. США)

Джерело: побудовано за даними [7].

Таблиця 1 – Основні країни-партнери України в експорті та імпорті товарів і послуг у 2019 році, відсотків

Товари				Послуги			
Експорт		Імпорт		Експорт		Імпорт	
Китай	7,2	Китай	15,1	Російська Федерація	39,7	Великобританія	8,8
Польща	6,6	Російська Федерація	11,5	США	8,2	Туреччина	8,2
Російська Федерація	6,5	Німеччина	9,8	Швейцарія	6,3	США	7,2
Туреччина	5,2	Польща	6,8	Німеччина	3,9	Німеччина	7,1
Італія	4,8	Білорусь	6,2	Великобританія	3,9	Кіпр	5,9
Німеччина	4,8	США	5,4	Польща	2,7	Ірландія	4,5
Єгипет	4,5	Туреччина	3,9	Кіпр	2,3	Російська Федерація	4,4
Разом	39,6	Разом	58,7	Разом	67,0	Разом	46,1

Джерело: побудовано за даними [7].

У 2019 році найбільші обсяги експорту товарів з України припадали на такі держави світу, як Китай (7,2%), Польща (6,6%), Російська Федерація (6,5%), Туреччина (5,2%), Італія (4,8%), Німеччина (4,8%) та Єгипет (4,5%), що в сукупності складає 39,6% вітчизняного експорту. Щодо імпорту товарів в Україну, безперечне лідерство за

питомою вагою тут належить Китаю, оскільки його частка в імпорті до України становила 15,1%. Найбільші обсяги експорту послуг Україною у 2019 році мали місце до Російської Федерації (39,7%), США (8,2%), Швейцарії (6,3%), а імпорту послуг до України – з Великобританії (8,8%), Туреччини (8,2%), США (7,2%), Німеччини (7,1%), Кіпру (5,9%). В контексті обраного Україною курсу європейської інтеграції зауважимо, що у 2019 році питома вага країн ЄС у загальному обсязі експорту з України складала 37,7%, а частка імпорту до України була дещо більшою і становила 42,4%.

У територіальному вимірі частка регіонів України в експорті та імпорті товарів і послуг характеризувалася такими даними (табл. 2): найвищу питому вагу за всіма показниками зафіксовано у місті Києві, високі показники мали місце також у Дніпропетровській, Одеській, Київській, Донецькій та декількох інших областях.

Таблиця 2 – Питома вага регіонів України в експорті та імпорті товарів і послуг у 2019 році, відсотків

Товари				Послуги			
Експорт		Імпорт		Експорт		Імпорт	
м. Київ	25,0	м. Київ	42,3	м. Київ	26,8	м. Київ	50,4
Дніпропетровська	15,8	Дніпропетровська	9,1	Одеська	5,2	Одеська	3,8
Донецька	9,3	Київська	6,8	Львівська	3,9	Дніпропетровська	3,7
Запорізька	6,2	Львівська	5,1	Миколаївська	3,1	Київська	2,4
Львівська	4,4	Донецька	3,7	Харківська	2,5	Донецька	2,1
Миколаївська	4,3	Одеська	3,1	Київська	2,2	Полтавська	1,9
Полтавська	4,2	Харківська	2,9	Закарпатська	2,1		
Інші	30,8	Інші	27,0	Інші	54,2	Інші	35,7

Джерело: побудовано за даними [7].

Проведемо аналіз товарної структури зовнішньої торгівлі України у 2019 році (рис. 3). Як бачимо, у структурі експорту товарів з України у 2019 році переважали продукти рослинного походження (25,8%), недорогоцінні метали та вироби з них (20,5%), а в структурі імпорту до України – машини, обладнання, механізми та електронне обладнання (21,9%), мінеральні продукти (21,4%).

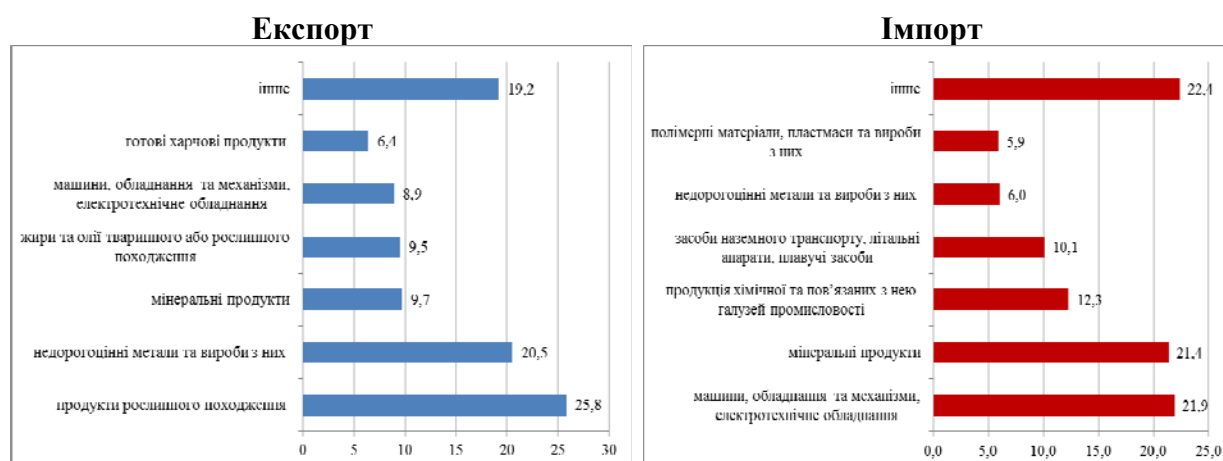

Рисунок 3 – Товарна структура зовнішньої торгівлі України (експорту та імпорту товарів) у 2019 році (відсотків)

Джерело: побудовано за даними [7]

Структура експорту та імпорту послуг України у 2019 році наведена на рис. 4.

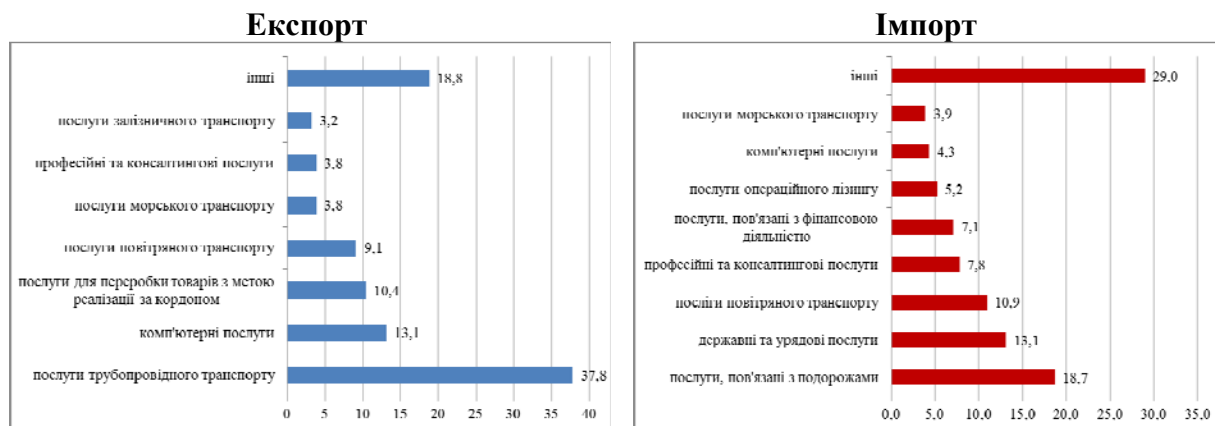

Рисунок 4 – Структура експорту та імпорту послуг України у 2019 році (відсотків)

Джерело: побудовано за даними [7]

У структурі експорту послуг України у 2019 році переважали послуги трубопровідного транспорту (37,8%) та комп'ютерні послуги (13,1%), а імпорту послуг до України – послуги, пов'язані з подорожами (18,7%), державні та урядові послуги (13,1%).

Слід також відзначити, що у структурі реалізації інноваційної промислової продукції за межі України у 2019 році 71,4% припадало на долю Донецької області, 5,3% – Запорізької області, 4,1% – Київської області, 3,4% – Дніпропетровської області, 3,1% – Сумської області, 3,0% – м. Києва, 2,9% – Кіровоградської області, 2,1% – Харківської області, 1,4% – Одеської області. При цьому, частка решти 16 регіонів становила лише 3,3%.

Таким чином, в умовах сьогодення необхідно запроваджувати низку заходів, спрямованих на підвищення ефективності механізму регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні. До таких заходів вважаємо за доцільне віднести: удосконалення законодавчого регулювання, поліпшення інфраструктурного забезпечення, запровадження стратегічного підходу та оптимізацію політики регулювання, стимулювання залучення інвестицій, своєчасне проведення процедур моніторингу, аналізу, оцінювання та прогнозування тенденцій зовнішньоекономічної діяльності, використання можливостей цифрової економіки.

Проголошений Україною курс щодо європейської інтеграції, з одного боку, вимагає всебічної підтримки та контролю зі сторони державних інституцій, а з іншого боку – нарощування глобалізаційних процесів в економічній сфері потребує певної її лібералізації, тобто спрощення процедур та мінімізації обмежень під час здійснення міжнародних торговельних, фінансових, розрахункових операцій [12]. Отже, потребують вирішення питання вдосконалення вітчизняної законодавчої бази та приведення її у відповідність до вимог та норм міжнародних стандартів.

Існує нагальна потреба у розв'язанні завдань щодо інфраструктурного забезпечення зовнішньоекономічної діяльності в Україні, що передбачає поліпшення якості митного обслуговування та спрощення митних процедур, оптимізацію систем транспортного, логістичного обслуговування та зв'язку, поліпшення діяльності у сфері надання інформаційних та інших послуг [11].

Важливим принципом удосконалення механізму зовнішньоекономічної діяльності є його стратегічна орієнтація. Метою розробки та реалізації стратегії зовнішньоекономічної діяльності є вироблення низки заходів та напрямів дії, які є найбільш доцільними під час входження, адаптації та розширення обсягів діяльності на світових ринках [9]. Під час формування стратегії слід враховувати стратегічні тенденції функціонування світових ринків та специфіку економічних, соціальних,

політичних та інших чинників, що діють на внутрішніх ринках країни та її територій, потенційні можливості та загрози участі у зовнішньоекономічній діяльності [4].

В контексті активізації зовнішньоекономічної діяльності України доцільною є реалізація політики, спрямованої на зростання обсягів експорту, впровадження інновацій задля поліпшення якісних характеристик вітчизняної продукції та забезпечення її відповідності світовим вимогам і стандартам, що дозволить підвищити її конкурентоспроможність у міжнародному вимірі [14].

Розвиток зовнішньоекономічної діяльності значною мірою визначається інвестиційною привабливістю країни, галузей, територій для потенційних інвесторів, зокрема, зарубіжних. Тому, необхідним є формування належного інституціонального забезпечення інвестиційної діяльності, включаючи оптимізацію регулювання діяльності інвесторів (поліпшення процедур реєстрації, ліцензування, дозвільних процедур), сприяння реалізації інвестиційних проєктів у високотехнологічному секторі економіки, консультативну та інформаційну підтримку підприємств в процесі розробки інвестиційних проєктів, організацію та сприяння участі вітчизняних суб'єктів господарювання у спільних заходах (міжнародних виставках, ярмарках, форумах) [2].

Невід'ємними складовими механізму управління зовнішньоекономічною діяльністю є здійснення систематичного моніторингу внутрішнього та зовнішнього середовища, аналіз та оцінювання стану і тенденцій розвитку зовнішньоекономічних відносин [15], формування поточних і довгострокових прогнозів.

Слушним є твердження щодо переваг, які дозволить забезпечити у сфері здійснення зовнішньоекономічної діяльності в Україні активне впровадження цифрової моделі економіки. Наприклад, забезпечення електронного обліку операцій експорту та імпорту дозволить мінімізувати корупційні ризики [16]. Крім того, цифровізація відкриває нові перспективи щодо розширення зовнішньоекономічних зв'язків з діловими партнерами з-за кордону із використанням сучасних інформаційно-комунікативних технологій, засобів та мереж зв'язку і взаємодії.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, в умовах глобалізації зовнішньоекономічна діяльність здатна забезпечити інтеграцію країн до світового економічного простору, сприяє підвищенню конкурентоспроможності та якості продукції. Аналіз динаміки експорту та імпорту товарів і послуг України за останні три роки засвідчив зростання кількісних їх обсягів у динаміці. Загальне сальдо зовнішньої торгівлі в Україні є від'ємним, проте мали місце позитивні значення щодо торгівлі послугами та негативні – стосовно торгівлі товарами. Для України характерною є значна територіальна диференціація щодо зовнішньоекономічної активності.

Пріоритетними напрямками вдосконалення механізму регулювання зовнішньоекономічної діяльності в умовах інноваційних змін в Україні є поліпшення законодавчого регулювання та інфраструктури, запровадження стратегічного підходу щодо регулювання зовнішньоекономічних відносин, підвищення інвестиційної привабливості країни, використання можливостей цифрової економіки задля подолання корупційних ризиків та активізації ділових зв'язків із зарубіжними партнерами.

Перспективними напрямками наукових досліджень в контексті активізації зовнішньоекономічної діяльності України вважаємо розроблення заходів щодо економічного і податкового її стимулювання, визначення пріоритетів здійснення зовнішньоекономічних відносин в умовах формування цифрової моделі економіки.

Список літератури

1. Акименко О.Ю. Формування механізму сучасного регулювання зовнішньоекономічної діяльності як важливої передумови розвитку експортно орієнтованого виробництва. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2019. Вип. 24(1). С. 5-9.

2. Андріанова І.К., Бричка А.Ю. Удосконалення системи управління зовнішньоекономічною діяльністю аграрних підприємств. *Вісник ХНАУ. Серія: Економічні науки*. 2014. №5. С. 70-74.
3. Брух О. Сучасний стан зовнішньоекономічної діяльності у Львівській області. *Вісник Львівського національного аграрного університету. Серія: Економіка АПК*. 2019. №26. С. 40-43.
4. Вітко Ю.Д. Стратегічні підходи до розвитку зовнішньоекономічної діяльності аграрних підприємств. *Вісник ХНАУ. Серія: Економічні науки*. 2017. №3. С. 129-137.
5. Гордополов В.Ю. Сучасний стан зовнішньоекономічної діяльності резидентів України. *Ефективна економіка*. 2016. №11. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5264> (дата звернення: 30.09.2020).
6. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. №436-IV, зі змінами та доповненнями. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#n525>. (дата звернення: 25.09.2020).
7. Державна служба статистики України. Офіційний сайт. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>. (дата звернення: 10.10.2020).
8. Заячківська О.В. Характеристика наукових поглядів щодо поняття «Зовнішньоекономічна діяльність». *Вісник Національного університету водного господарства та природокористування. Економічні науки*. 2020. Вип. 3. С. 72-78.
9. Зборовська Ю.Л. Формування стратегії зовнішньоекономічної діяльності підприємств АПК України в контексті глобалізації. *Вісник ХНАУ. Серія: Економічні науки*. 2014. №5. С. 108-116.
10. Ковтун Е.О., Поліщук І.В., Турець Ю.М. Шляхи оптимізації зовнішньоекономічної діяльності вітчизняних підприємств. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2016. Вип. 6(1). С. 172-174.
11. Легостаєва О.О., Кондратенко Н.Д. Тенденції розвитку зовнішньоекономічної діяльності підприємств України. *Науковий погляд: економіка та управління*. 2020. №2. С. 28-32.
12. Манасенко І.М., Просяник І.В. Особливості зовнішньоекономічної діяльності вітчизняних підприємств в умовах євроінтеграції. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2018. Вип. 18(3). С. 11-15.
13. Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон України від 16.04.1991 р. №959-XII, зі змінами та доповненнями. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/959-12#Text> (дата звернення: 25.09.2020).
14. Тибінка Г. Аналіз зовнішньоекономічної діяльності України. *Вісник Львівського національного аграрного університету. Серія: Економіка АПК*. 2020. №27. С. 68-70.
15. Хромушина Л.А. Аналіз зовнішнього середовища в процесі менеджменту зовнішньоекономічної діяльності підприємства. *Економічний простір*. 2020. №154. С. 137-140.
16. Чернишев В.Г., Окара Д.В., Ковальова І.Л. Зовнішньоекономічна діяльність регіонів України. *Ефективна економіка*. 2019. №6. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2019_6_42 (дата звернення: 25.09.2020).

References

1. Akymenko, O.Yu. (2019) Formuvannia mekhanizmu suchasnoho rehuliuвання zovnishn'oeconomichnoi diial'nosti yak vazhlyvoi peredumovy rozvytku eksportno oriietovanoho vyrobnytstva [Formation of the mechanism of modern regulation of foreign economic activity as an important prerequisite for the development of export-oriented production] *Naukovyj visnyk Uzhhorods'koho natsional'noho universytetu. Serii: Mizhnarodni ekonomichni vidnosyny ta svitove hospodarstvo – Scientific Bulletin of Uzhhorod National University. Series: International Economic Relations and the World Economy* 24(1), 5-9 [in Ukrainian].
2. Andrianova, I.K., & Brychka, A.Yu. (2014) Udoskonalennia systemy upravlinnia zovnishn'oeconomichnoi diial'nosti ahrarnykh pidpriemstv [Improving the management system of foreign economic activity of agricultural enterprises] *Visnyk KhNAU. Serii: Ekonomichni nauky – Bulletin of KhNAU. Series: Economic Sciences* 5, 70-74 [in Ukrainian].
3. Brukh, O. (2019) Suchasnyj stan zovnishn'oeconomichnoi diial'nosti u L'vivs'kij oblasti [The current state of foreign economic activity in the Lviv region] *Visnyk L'vivs'koho natsional'noho ahrarnoho universytetu. Serii: Ekonomika APK – Bulletin of Lviv National Agrarian University. Series: Economics of agro-industrial complex* 26, 40-43 [in Ukrainian].
4. Vitko, Yu.D. (2017) Stratehichni pidkhody do rozvytku zovnishn'oeconomichnoi diial'nosti ahrarnykh pidpriemstv [Strategic approaches to the development of foreign economic activity of agricultural enterprises] *Visnyk KhNAU. Serii: Ekonomichni nauky – Bulletin of KhNAU. Series: Economic Sciences* 3, 129-137 [in Ukrainian].

5. Hordopolov, V.Yu. (2016) Suchasnyj stan zovnishn'oekonomichnoi diial'nosti rezydentiv Ukrainy [The current state of foreign economic activity of residents of Ukraine] *Efektivna ekonomika – Efficient economy* 11. Retrieved from: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5264> (Last accessed: 30.09.2020).
6. Hospodars'kyj kodeks Ukrainy vid 16.01.2003 r. №436-IV, zi zminamy ta dopovnenniamy [Economic Code of Ukraine of January 16, 2003 №436-IV, as amended] Verkhovna Rada Ukrainy – Verkhovna Rada of Ukraine Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#n525>. (Last accessed: 25.09.2020) [in Ukrainian].
7. Ofitsijnyj sajt Derzhavnoi sluzhby statystyky Ukrainy – Official site of the State Statistics Service of Ukraine. Retrieved from: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (Last accessed: 10.10.2020) [in Ukrainian].
8. Zaiachkivs'ka, O.V. (2020) Kharakterystyka naukovykh pohliadiv schodo poniattia «Zovnishn'oekonomichna diial'nist'» [Characteristics of scientific views on the concept of "Foreign Economic Activity"] *Visnyk Natsional'noho universytetu vodnoho hospodarstva ta pryrodokorystuvannia. Ekonomichni nauky – Bulletin of the National University of Water Management and Environmental Sciences. Economic sciences* 3, 72-78 [in Ukrainian].
9. Zborovs'ka, Yu.L. (2014) Formuvannia stratehii zovnishn'oekonomichnoi diial'nosti pidpriemstv APK Ukrainy v konteksti hlobalizatsii [Formation of strategy of foreign economic activity of the enterprises of agro-industrial complex of Ukraine in the context of globalization] *Visnyk KhNAU. Serii: Ekonomichni nauky – Bulletin of KhNAU. Series: Economic Sciences* 5, 108-116 [in Ukrainian].
10. Kovtun, E.O., Polischuk, I.V., & Turets', Yu.M. (2016) Shliakhy optymizatsii zovnishn'oekonomichnoi diial'nosti vitchyznians'kykh pidpriemstv [Ways to optimize the foreign economic activity of domestic enterprises] *Naukovyj visnyk Uzhhorods'koho natsional'noho universytetu. Serii: Mizhnarodni ekonomichni vidnosyny ta svitove hospodarstvo – Scientific Bulletin of Uzhhorod National University. Series: International Economic Relations and the World Economy* 6(1), 172-174 [in Ukrainian].
11. Liehostaieva, O.O., & Kondratenko, N.D. (2020) Tendentsii rozvytku zovnishn'oekonomichnoi diial'nosti pidpriemstv Ukrainy [Trends in the development of foreign economic activity of Ukrainian enterprises] *Naukovyj pohliad: ekonomika ta upravlinnia – Scientific view: economics and management* 2, 28-32 [in Ukrainian].
12. Manaenko, I.M., & Prosianyk, I.V. (2018) Osoblyvosti zovnishn'oekonomichnoi diial'nosti vitchyznians'kykh pidpriemstv v umovakh ievrointehratsii [Features of foreign economic activity of domestic enterprises in the conditions of European integration] *Naukovyj visnyk Uzhhorods'koho natsional'noho universytetu. Serii: Mizhnarodni ekonomichni vidnosyny ta svitove hospodarstvo – Scientific Bulletin of Uzhhorod National University. Series: International Economic Relations and the World Economy* 18(3), 11-15 [in Ukrainian].
13. Pro zovnishn'oekonomichnu diial'nist': Zakon Ukrainy vid 16.04.1991 r. №959-XII, zi zminamy ta dopovnenniamy [On foreign economic activity: Law of Ukraine of 16.04.1991 №959-XII, as amended] Verkhovna Rada Ukrainy – Verkhovna Rada of Ukraine Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/959-12#Text> (Last accessed: 25.09.2020) [in Ukrainian].
14. Tybinka, H. (2020) Analiz zovnishn'oekonomichnoi diial'nosti Ukrainy [Analysis of foreign economic activity of Ukraine] *Visnyk L'vivs'koho natsional'noho ahrarnoho universytetu. Serii: Ekonomika APK – Bulletin of Lviv National Agrarian University. Series: Economics of agro-industrial complex* 27, 68-70 [in Ukrainian].
15. Khromushyna, L.A. (2020) Analiz zovnishn'oho seredovyscha v protsesi menedzhmentu zovnishn'oekonomichnoi diial'nosti pidpriemstva [Analysis of the external environment in the process of management of foreign economic activity of the enterprise] *Ekonomichnyj prostir – Economic space* 154, 137-140 [in Ukrainian].
16. Chernyshev, V.H., Okara, D.V., & Koval'ova, I.L. (2019) Zovnishn'oekonomichna diial'nist' rehioniv Ukrainy [Foreign economic activity of the regions of Ukraine] *Efektivna ekonomika – Efficient economy* 6 Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2019_6_42 (Last accessed: 25.09.2020) [in Ukrainian].

Olha Viunyk, Associate Professor, PhD in Economics (Candidate of Economic Sciences)

Bohdan Vavinskii, Postgraduate

Central Ukrainian National Technical University, Kropyvnytskyi, Ukraine

Directions for Improving the Mechanism of Regulation of Foreign Economic Activity in the Conditions of Innovative Changes

The paper is devoted to substantiation the ways of improvement of the mechanism of foreign economic activity regulation in Ukraine. The essence of foreign economic activity and the mechanism of its regulation have been given. The dynamics of exports and imports of goods and services has been analyzed, which allowed to state the growth of these indicators over the past three years. The research of changes in Ukraine's foreign trade balance in recent years provided an opportunity to mark out the negative balance in relation to foreign trade in goods and positive – in relation to services.

The main partner countries of Ukraine in the export and import of goods and services have been identified. It has been noted that the largest volumes of exports and imports of Ukrainian goods in 2019 belong to China. The analysis of the share of the regions of Ukraine in the export and import of goods and services, the sale of innovative industrial products abroad has been carried out. The highest values of foreign economic activity were recorded in the city of Kyiv, Dnipropetrovsk, Odessa, Kyiv, Donetsk regions.

In the structure of exports of goods from Ukraine in 2019 dominated the plant products, base metals, and in the structure of imports to Ukraine – machinery and equipment, electronic equipment and mineral products. In the structure of exports of services in Ukraine in 2019 dominated the pipeline services and computer services, and among the imports of services to Ukraine – travel services, government and government services.

The directions of improvement of the mechanism of foreign economic activity regulation in the conditions of innovative changes have been developed. They include legislative regulation, infrastructural maintenance, introduction of the strategic approach and optimization of regulation policy, stimulation of attraction of investments, use of opportunities of digital economy.

foreign economic activity, export, import, mechanism, innovation activity, digital economy

Одержано (Received) 01.12.2020

Прорецензовано (Reviewed) 15.12.2020

Прийнято до друку (Approved) 21.12.2020

УДК 351:378

JEL Classification: I2, I23, I25, F2

DOI: [https://doi.org/10.32515/2663-1636.2019.5\(38\).39-47](https://doi.org/10.32515/2663-1636.2019.5(38).39-47)

І.Г. Карзун, канд. екон. наук

Міністерство освіти і науки України, м. Київ, Україна

А.С. Музиченко, проф., докт. екон. наук

Центральноукраїнський національний технічний університет, м. Кропивницький, Україна

Сучасні тренди розвитку вищої освіти у глобалізованому світовому освітньому просторі

Стаття присвячена вивченню сучасних тенденцій функціонування та розвитку вищої освіти в умовах цифровізації та глобалізації світового освітнього простору. Проведено порівняльний аналіз позицій України та інших країн світу за станом розвитку вищої освіти відповідно до даних Глобального інноваційного індексу, а також за рівнем якості підготовки випускників закладів вищої освіти відповідно до даних Індексу глобальної конкурентоспроможності. Досліджено динаміку підготовки здобувачів у закладах вищої освіти України та наведено рейтинг регіонів України за чисельністю осіб, які здобувають вищу освіту. Охарактеризовано основні складові поліпшення функціонування вищої освіти України, а саме: підвищення ефективності фінансового забезпечення вищої освіти, якості вищої освіти, удосконалення інформаційного забезпечення в умовах цифровізації та глобалізації освітнього простору тощо. Обґрунтовано шляхи подальшого розвитку вітчизняних закладів вищої освіти.

вища освіта, заклад вищої освіти, глобалізація, цифровізація, фінансове забезпечення

І.Г. Карзун, канд. екон. наук

Міністерство освіти і науки України, г. Киев, Украина

А.С. Музиченко, проф., докт. екон. наук

Центральноукраїнський національний технічний університет, г. Кропивницький, Украина

Современные тенденции развития высшего образования в глобализированном мировом образовательном пространстве

Статья посвящена изучению современных тенденций функционирования и развития высшего образования в условиях цифровизации и глобализации мирового образовательного пространства. Проведен сравнительный анализ позиций Украины и других стран мира по состоянию развития высшего образования в соответствии с данными Глобального инновационного индекса, а также по уровню качества подготовки выпускников учебных заведений согласно данным Индекса глобальной конкурентоспособности. Исследована динамика подготовки соискателей в учреждениях высшего образования Украины и приведен рейтинг регионов Украины по численности лиц, получающих высшее образование. Охарактеризованы основные составляющие улучшения функционирования высшего

© І.Г. Карзун, А.С. Музиченко, 2020